

МЕМЛЕКЕТТІК КІРІСТЕР, ОЛАРДЫ ЖҰМЫЛДЫРУ ӘДІСТЕРІ

Топ: МЖжБ-13-ҚБ
Сайлибаев Алматы

Мемлекеттік кірістер

Мемлекеттік кірістер – экономикалық қатынастар жүйесі, осы процес кезінде мемлекет қарамағына түсетін қаржы ресурстары құрылады. Кірістер мемлекет қызметінің қаржылық базасы қызметін атқарады.

Мемлекеттік кірістер көздері келесідей:

- мемлекеттік кәсіпорындар мен ұйымдардың пайда есебіндегі таза табысы, ҚҚС, акциздер, кедендік кірістер;
- мемлекеттік мүліктен түсетін табыс; - мемлекеттік мекемелер мен ұйымдар көрсететін ақылы қызметтерден түсетін табыс;
- ішіне жалдық ақы, қосалқы кәсіпорындардан түсетін түсім кіретін бюджеттік мекемелердің арнайы қаражаттары.

Мемлекеттік, мемлекеттік емес кәсіпорындар мен халықтың *бастапқы кірістері*, қайта бөлініп, көптеген мақсатты ақша қорларын тудырады:

- Мемлекеттік бюджет;
- Мемлекеттік зейнетақы қоры;
- Әлеуметтік сақтандыру қоры;
- Табиғатты қорғау қоры;
- Экономиканы дамыту қоры;
- резервтік қор және т.б..

Мемлекеттік бюджеттің кірістері

Кірістер болжамы

1 бюджетті құру кезінде ескерілетін маңызды макроэкономикалық көрсеткіштер
2 есептеулер
3 салық бойынша міндеттемелер
4 төлем мерзімдері

Кірістердің мониторингі

1 Болжамдарды нақты түсімдермен салыстыру
2 Ағымдағы жылды бағалау
3 Бюджетті орындау кезінде болжамды нақтылау

Экономикалық жағдайдың және заңнамалық базаның өгеруін талдау

Нақты түсімдерге ықпалды талдау
а) елдегі экономикалық жағдайдың өзгеруі;
б) заңнаманың өзгерістері;
в) басқа да факторлар

Мәліметтерді жаңарту

1 салықтар мен төлемдер түрлері бойынша ай сайынғы түсімдер
2 аймақтар дамуының экономикалық көрсеткіштері

Мемлекеттік түсімдер ең маңызды қаржылық категориялардың бірі болып табылады.

Кірістер, қаржылық саясат негізіндегі қаржылық механизмнің көмегімен жүзеге асырылатын бөлу және қайт бөлу процестері нәтижесінде құрылады. Бір- бірінен айырмашылықтары бар *«мемлекеттік түсімдер»* және *«мемлекеттік бюджет түсімдері»* ұғымдарын айыра білу қажет

Мемлекеттік кірістердің сыныпталуы және ресурстарды жұмылдыру әдістері:

Меншік формасының ұйымдастырушылық-құқықтық түріне байланысты:

1. Мемлекеттік кәсіпорындар мен ұйымдардың кірістері;
2. Жеке кәсіпкерлік сектордан түсетін салықтық түсімдер;
3. Халықтың салықтық төлемдері;
4. Кооперативті, ұжымдық және қоғамдық ұйымдардан түсетін салықтық түсімдер.

Мемлекеттік кірістер құру салаларына байланысты мемлекеттік кірістер бөлінеді: - экономикалық өсімнің негізгі көзі болып табылатын, материалдық өндіріс саласында құрылатын кірістер;
- қайта бөлу қатынастарының объектілері болып табылатын өндірістік емес салада құрылатын кірістер.

Жұмылдыру әдісі бойынша мемлекеттік бюджетте шоғырландырылатын мемлекеттік кірістер келесідей бөлінеді:

- салықтық түсімдер;
- салықтық емес түсімдер.

Орталықтандырылу деңгейіне байланысты мемлекеттік кірістер келесідей кірістерге бөлінеді:

- құрылу орнына байланысты мемлекеттік кәсіпорындар мен ұйымдарда қолданылатын;
- мемлекеттік бюджетте және мемлекеттің басқа да мақсатты орталықтандырылған ақша қаражаттары қорларында шоғырландырылатын.

«Мемлекеттік түсімдер» және «мемлекеттік қаржы ресурстары» түсініктерін айыра білу керек.

Қаржы ресурстары – бұл белгілі бір уақыт аралығындағы мемлекеттің, кәсіпорынның немесе шаруашылық ұйымының меншігіндегі ақша қаражаты қорларының жиынтығы. «*Қаржы ресурсы*» түсінігі «*мемлекеттік кірістер*» түсінігінен мазмұны жағынан кең болып табылады. Мемлекеттік кірістермен қоса қаржылық ресурстардың құрамына кіріс болып табылмайтын, бірақ қоғамдық қажеттіліктерге қолданылуы мүмкін қаражаттар кіреді.

Мемлекеттік қарыздардан түсетін түсімдер де мемлекеттің қаржы ресурстары болып табылады, бірақ мемлекеттік кіріс ретінде саналмайды, себебі бұл *қарыз қаражаттары*.

Мемлекеттік түсімдердің көзі ұлттық табыс болып табылса, ал *қаржылық ресурстар* жалпы ұлттық өнім құнының барлық сомасын бөлу және қайта бөлу кезінде жұмылдырылады. Мемлекеттік шығындардың жабылуы мемлекеттің барлық қаржы ресурстарының жиынтығымен қамтамасыз етіледі.

Мемлекеттік меншіктен түсетін түсімдерге:

- *жалпы табыс* түріндегі мемлекеттік кәсіпорындар мен ұйымдардың кірісі, қосылған құн салығы, акциздер, кедендік табыстар;

- *мемлекеттік меншіктен түсетін түсімдер* (мемлекеттік тұрғын-үй қорынан, жерден, ормандардан, су жайларынан, басқа да табиғи ресурстардан, мемлекеттік меншікті жекешелендіру және мемлекетсіздендіруден түсетін түсімдер);

- *мемлекеттік мекемелер көрсететін ақылы қызмет көрсетулерден түсетін түсім* (тіркеу алымдары, тексеру алымдары, таңбалау және өлшемдер және өлшем құралдары экспертизасы, бағалы металдардан жасалған бұйымдарды таңбалау және талдау үшін төлем) және шаруашылық емес қызметтер үшін төлемдер (мемлекеттік баж, жол полициясының алымдары, тауар белгілеріне өтінімдік алымдар);

- *ішіне жалдық ақы, қосалқы кәсіпорындардан түсетін түсім* кіретін бюджеттік мекемелердің арнайы қаражаттары және т.б.